

СТАВОВИ УЧЕНИКА О ОЦЕЊИВАЊУ, ОЦЕНИ КАО МЕРИЛУ ЗНАЊА, ВРАСТАМА И НАЧИНУ ОЦЕЊИВАЊА

Маријана Јездић¹

ОШ „Небојша Јерковић“ Буђановци, Рума

Апстракт: Процена ученичких постигнућа укључује праћење и вођење ученика кроз наставни процес, те оцењивање. Будући да је оцена мера одређених постигнућа, оцењивање као мерни поступак мора удовољавати одређеним захтевима. Оцењивање је поступак вредновања исхода учења неким договореним критеријима, а оцене означавају степен ученичких постигнућа изражен квалитативно (описно) или квантитативно (бројчано). Оцена је повратна информација ученику, учитељу, родитељима, и она са једне стране мотивише, а са друге може имати и негативне ефекте. Битно је нагласити како на обликовање оцене утичу многобројни чиниоци и то они који зависе од ученика, и они који зависе од учитеља, стога се често можемо запитати колико је оцена заправо поуздано мерило знања.

Циљ овог истраживања је да се добију мишљења и ставови ученика који се односе на оцењивање њихових знања и способности и да се допринесе препознавању и ублажавању постојања грешака при оцењивању, ако оне постоје.

Кључне речи: оцењивање, оцена, ученик, учитељ, знања, способности, грешке при оцењивању.

Увод

Оцењивање ученика је одувек било најделикатније питање рада у настави. У ери компјутеризације, сама школа и процес наставе су поставиле нове критеријуме вредновања и самовредновања саме школе, наставника и ученика у процесу наставе.

Све је већа потреба да се школа што пре треба ослобађати старог класичног начина рада и класичног начина оцењивања ученика, у погледу провере усвојености и примени знања. Садашње традиционално оцењивање треба заменити индивидуализованим оцењивањем. Оцену треба схватити као резултат упознавања развоја и вредновања знања (укључујући умења и навике), залагања и активности ученика.

Да би учитељ дао такву оцену, он мора узети у обзир, способности ученика, односно његове могућности, као и услове у којима ради, а такође треба да зна и колико је ученик труда уложио да би савладао одређено градиво.

Многи учитељи не схватају да се оцена, коју дају ученицима односи и на њих саме, да су оцене, на неки начин, огледало њиховог рада, залагања и успеха. Они верују да је предмет оцењивања само ученик и да је за резултате које постиже одговоран само он сам, тј. ученик. Међутим, то је један од погрешних ставова учитеља, јер за успех и неуспех ученика је одговоран и учитељ.

¹ marijanamilanovic89@yahoo.com

Истраживање

Оцењивање ученика има велику улогу у педагошким истраживањима, као и у унапређивању васпитно-образовног процеса. Ученик је, поред учитеља, основни субјекат наставе и значајан чинилац њеног унапређења. Проучавање ставова ученика о начинима оцењивања у великој мери може допринети унапређивању наставне праксе, али и самог рада учитеља, као и његовог начина оцењивања. Спровођењем истраживања у основним школама о начинима оцењивања, учитељи, а и ученици имају увид у оно што је добро при оцењивању, а шта је то што учитељи треба да побољшају, промене или усаврше.

Предмет истраживања

Истраживање проблема начина оцењивања ученика има велики теоријски и практични значај, јер стил оцењивања значајно утиче на повећање или смањење планирања наредних наставних активности код ученика. Оцењивање ученика је увек актуелна тема, јер сваки учитељ појединачно изграђује свој стил оцењивања. Тај стил оцењивања учитељи могу мењати у зависности од успеха њихових ученика. Ученици учитељу могу „отворити очи“ и указати му на његове грешке и њихово незадовољство, а на учитељу је да ли ће прихватити њихова мишљења. Из тога произилази да је предмет истраживања – ставови ученика о садашњем начину оцењивања њихових знања и способности.

Циљ истраживања

На основу формулисаног предмета истраживања, постављамо истраживачки циљ. Циљ овог истраживања је да се добију мишљења и ставови ученика који се односе на оцењивање њихових знања и способности и да се допринесе препознавању и ублажавању постојања грешака при оцењивању, ако оне постоје.

Задаци истраживања

На основу овако формулисаног циља истраживања произилазе задаци истраживања. Основни задаци истраживања су:

1. Испитати колико су ученици задовољни постојећим системом оцењивања;
2. Колико, према мишљену ученика, њихове оцене показују стварно знање ;
3. Испитати која се врста и начин оцењивања више користе у школи (описно или бројчано; усмено или писмено).

Хипотезе истраживања

Основна хипотеза:

У раду смо пошли од претпоставке да је оцена основно мерило знања ученика у школи.

Из основне хипотезе произилазе и помоћне хипотезе:

1. Претпоставља се да су ученици задовољни постојећим системом оцењивања.
2. Претпоставља се да оцене представљају мерило знања ученика.
3. Претпоставља се да ученици више воле бројчано оцењивање и усмено испитивање.

Методе, технике и инструменти истраживања

Основна метода која је коришћена у овом истраживању је дескриптивна метода. Коришћена је техника анкетања.

Инструмент овог истраживања је био упитник. У складу са задацима, конструисана је Ликертова скала од пет степена (од 1 – у потпуности се не слажем до 5 – у потпуности се слажем), коју смо сами направили за потребе овог истраживања. Обухватала је 15 тврдњи, које су се односиле на ставове ученика о оцењивању њиховог знања. Упитник је анониман.

Популација и узорак истраживања

Популација истраживања, из које је изабран узорак, дефинисана је као популација ученика основне школе у школској 2017/2018. години, на школском подручју општине Рума.

Истраживање је реализовано фебруара 2018. године, на 62 ученика, четвртог разреда, у општини Рума.

Статистичка обрада података

Циљ, задаци и хипотезе истраживања довели су до избора и примене статистичких поступака за обраду и анализирање података и интерпретацију резултата

Коришћени су следећи статистички поступци:

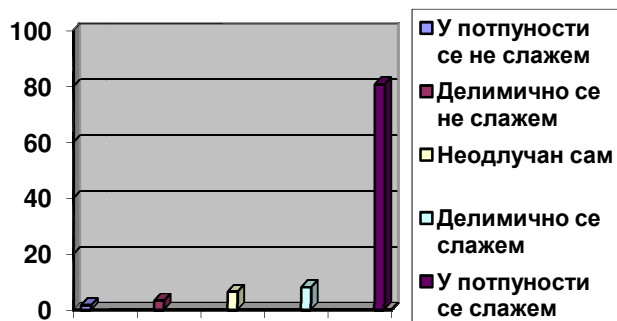
- израчунавање процента и
- израчунавање аритметичке средине.

Резултати истраживања

Ставови ученика о постојећем систему оцењивања

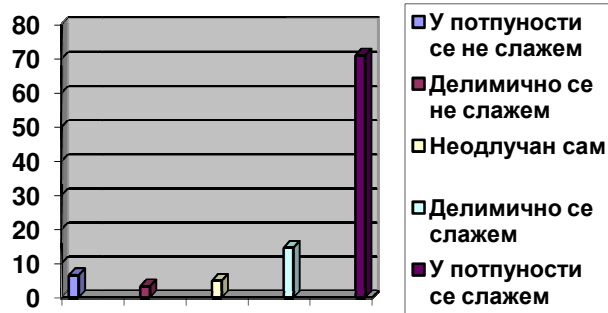
Почетно питање овог истраживања било је колико су ученици задовољни садашњим начином оцењивања.

Увидом у табеларни приказ резултата истраживања установили смо да од укупног броја испитаника, 1,61% у потпуности није задовољно садашњим начином оцењивања. Њих 3,22% делимично није задовољно, док је њих 6,45% неодлучно. Садашњим начином оцењивања је делимично задовољно 8,06%, а већина испитаника су у потпуности задовољни садашњим начином оцењивања, чак њих 80,65%.

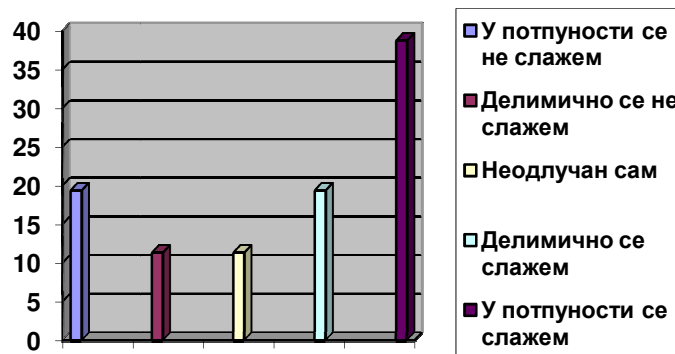
1. Задовољан сам садашњим начином оцењивања

Друга тврдња овог истраживања се односила на питање да ли је оцењивање увек праведно. Од укупног броја испитаника, 6,45% се у потпуности не слаже са тврдњом да је оцењивање увек праведно, док је њих који се делимично не слажу 3,22%. Неодлучним се изјаснило 4,84%, а 14,52% испитаника слаже се да је оцењивање увек праведно, а преосталих 70,97% у потпуности се слаже са тим да је оцењивање увек праведно.

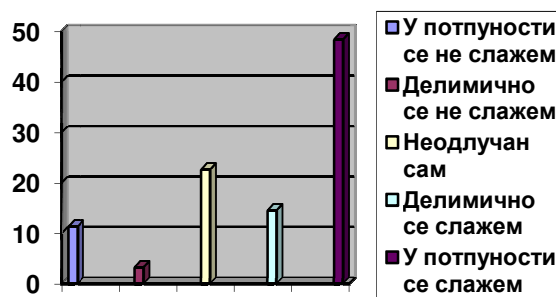
2. Оцењивање је увек праведно

Трећа тврдња се односила на мишљење ученика о томе да ли учитељ(ица) оцењује само знања кад одговарају. Процент испитаних ученика који се у потпуности не слажу са тврдњом да учитељица оцењује само знања када, у том тренутку, одговарају је 19,35%, исти проценат ученика, 11,29%, се делимично не слажу са датом тврдњом или су неодлучни. Њих 19,35% сматра да учитељица у већини случајева оцењује само знање у датом тренутку, а преосталих 38,71% се у потпуности слажу са тврдњом да учитељица оцењује само она знања, када они у датом тренутку одговарају.

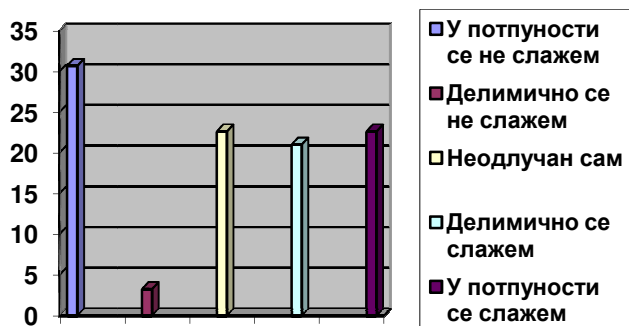
3. Учитељ(ица) оцењује само знање кад одговарамо

Тврдња под редним бројем 4 је била да учитељица уважава мишљења ученика при оцењивању њихог знања. Од 62 испитана ученика, 11,29% у потпуности се не слажу са тврдњом да учитељица уважава њихова мишљења при оцењивању, а 3,22% ученика делимично се не слажу са датом тврдњом, док је 22,58% ученика остало неодлучно на ову тврдњу. Њих 14,52% мисле да учитељица делимично уважава њихова мишљења. Највише је оних који се у потпуности слажу и сматрају да учитељ(ица) уважава њихова мишљења при оцењивању, 48,39% .

4. При оцењивању учитељ(ица) уважава моје мишљење

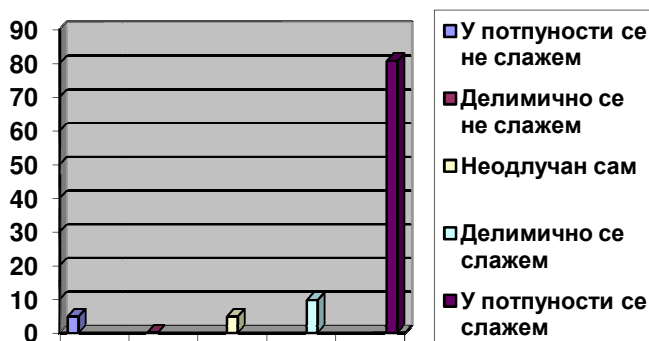
Пета тврдња је испитала мишљења ученика о томе да ли учитељ(ица) ученике оцењује с обзиром на њихове претходне оцене. Од укупног броја испитаника, 30,65% да се у потпуности не слажу са тврдњом да их учитељица оцењује с обзиром на њихове претходне оцене, а доста мањи проценат, само њих 3,22%, се делимично не слажу са датом тврдњом. Једнак проценат ученика 22,58% се изјаснио као неодлучан и да се у потпуности слажу да их учитељица оцењује с обзиром на њихове претходне оцене, а 20,97% се делимично слажу са тврдњом.

5. Учитељ(ица) ме оцењује с обзиром на моје претходне оцене

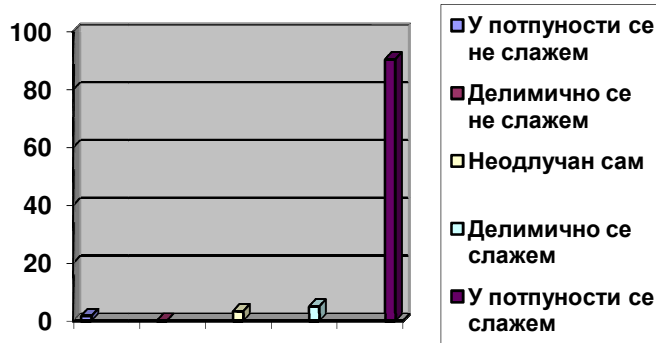
Мишљења ученика о оцјени као стварном показатељу знања

За овај дио истраживања, прва тврдња је испитивала мишљење ученика да ли оцене показују стварно знање ученика. У потпуности се није сложило 4,84% испитаника, исти проценат се односио и на оне који су били неодлучни, 9,68% испитаника се делимично сложило са датом тврдњом, док је 80,65% испитаника се изјаснило да оцене показују њихово стварно знање.

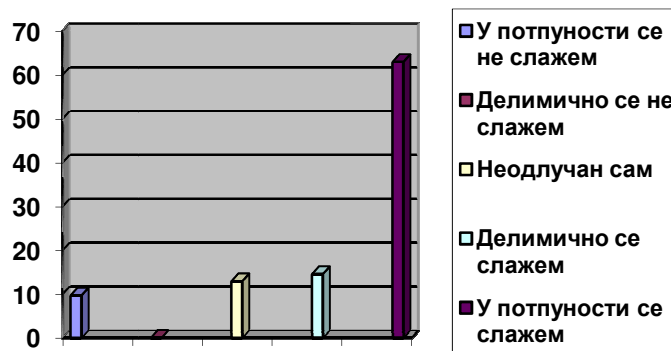
6. Оцене показују моје стварно знање

Да им учитељ(ица) пружа прилику да поправљају оцене била је друга тврдња. Испитаници у проценту од 1,61% се у потпуности не слаже са датом тврдњом, 3,22% је било неодлучних испитаника, а 4,84% испитаника се делимично слажу са тврдњом, док њих 90,32% сматра и у потпуности се слаже са тврдњом да им учитељ(ица) даје прилику да поправе оцене.

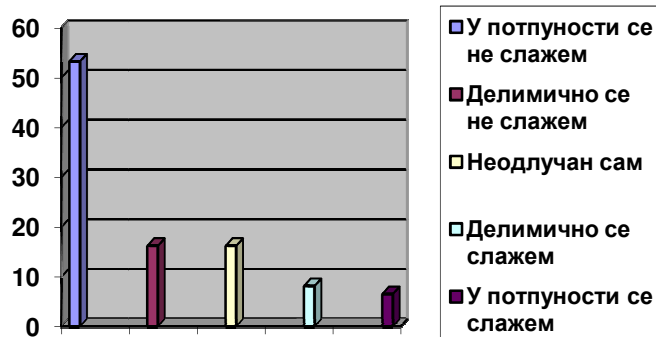
7. Учитель(ица) нам пружа прилику да поправљамо оцене

Да награђује њихова постигнућа и успех, у потпуности се не слаже 9,68% ученика, а 12,90% се изјаснило да су неодлучни. Од укупног броја испитаника, 14,52% делимично се слаже да датом тврдњом, а преосталих 62,90% у потпуности се слажу и сматрају да награђује њихова постигнућа и успех.

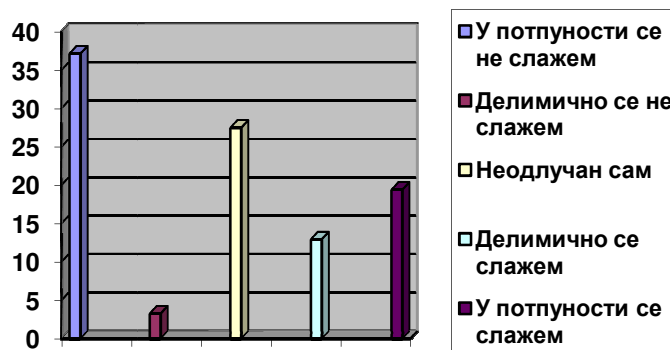
8. Учитель(ица) награђује наше постигнуће и успех

Трећом тврдњом смо добили мишљења ученика да ли оцењује превише строга. У потпуности се не слаже 53,23%, 16,13% се делимично не слажу са датом тврдњом, а исто толико има и оних који су неодлучни. Од 62 ученика 8,06% делимично се слаже са датом тврдњом, а оних 6,45% испитаника се у потпуности слаже са тврдњом да оцењује превише строго.

9. Учитељ(ица) оцењује превише строго

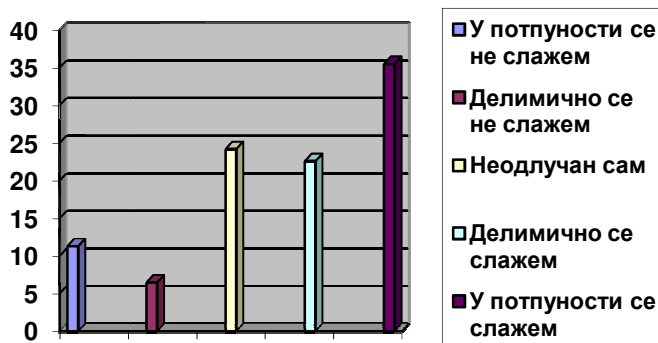
Задња, пета тврдња у овом делу истраживања испитала је ставове ученика о томе да ли учитељица даје боље оцене када је расположена. Да добијају боље оцене када је расположена, 37,10% ученика се у потпуности не слаже са датом тврдњом, 3,22% ученика се делимично не слаже, а њих 27,42% су се изаснили као неодлучни. Да добијају боље оцене када је расположена, делимично се слаже 12,90% ученика, а њих 19,35% ученика се изјаснило да ће увек добити боље оцене ако је учитељ(ица) расположена.

10. Када је учитељ(ица) расположена добијамо боље оцене

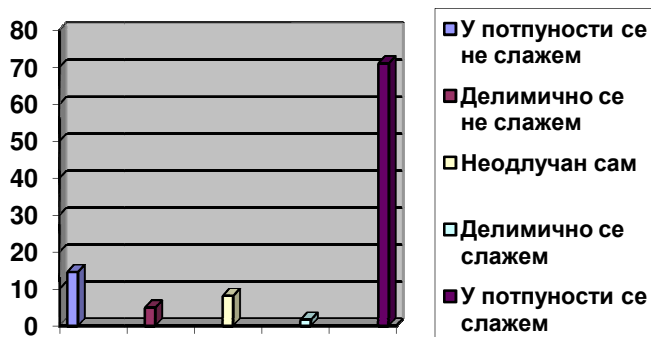
Врсте и начини оцењивања који се највише јављају у школи

Прва тврдња у трећем делу истраживања односила се на испитивање да ли је заступљено више усмено или писмено испитивање. Њих 11,29% се у потпуности не слаже да има више усменог, него писменог испитивања, а оних који се делимично не слажу са датом тврдњом је 6,46%. Неодлучних испитаника је било 24,19%. Оних који се делимично слажу са датом тврдњом је 22,58%, а највећи дио испитаника се у потпуности сложило да има више усменог, него писменог испитивања и њих је 35,48%.

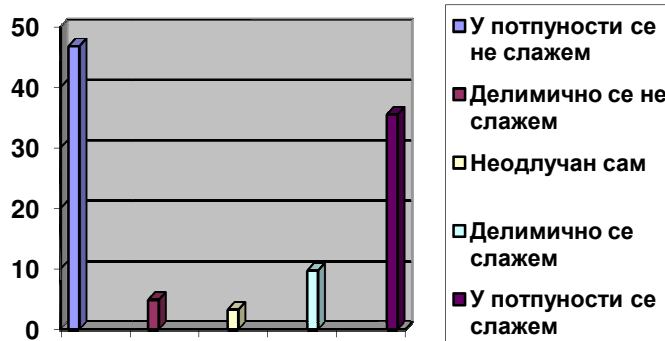
11. Више има усменог него писменог испитивања

Друга тврдња је испитала ставове ученика да ли их учитељица оцењује усмено више од два пута у току једног полугодишта. Од укупног броја испитаника, 14,52% се у потпуности не слаже са тврдњом да их учитељ(ица) испитује усмено више од два пута у току једног полугодишта, а 4,84% је оних који се делимично не слажу, неодлучних је било 8,06%, а испитаника који си се делимично сложили са датом тврдњом је 1,61%, а преосталих 70,97% испитаника се у потпуности сложило са датом тврдњом.

12. Учитељ(ица) нас испитује усмено више од два пута у току једног полугодишта

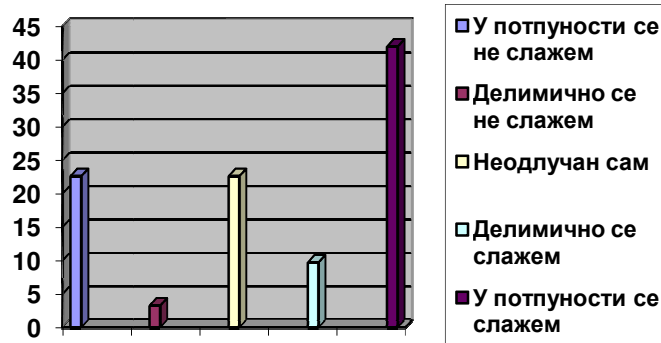
За трећу тврдњу, скоро половина испитаника се у потпуности не слаже са тврдњом да воле када добију оцену 5 иако је не заслужују, а њих је 46,77%, 4,84% испитаника се делимично не слаже да тврдњом, док је неодлучних било 3,22%. Оних који се делимично слажу са тврдњом да воле да добију оцену 5, иако је не заслужују, јесте 9,68%, а 35,48% испитаника се у потпуности слаже са датом тврдњом.

13. Волим када добијем оцену 5 иако је не заслужим

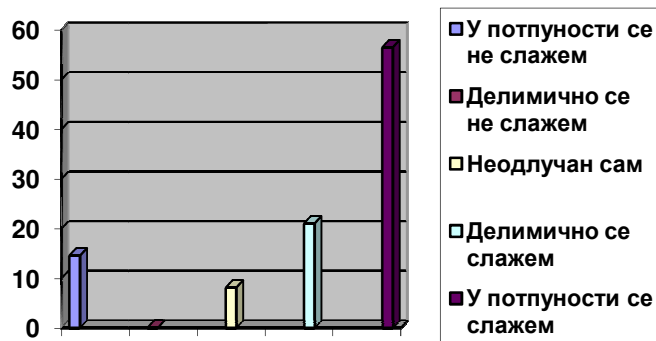
У овом делу испитивања, на четврту тврдњу, да више воле да добију плус или минус, него оцену од 1 до 5, у потпуности се није сложило 22,58% испитаника, а оних који се делимично нису сложили било је 3,22%, док је 22,58% било неодлучно. Испитаници који су се делимично сложили да више воле плусеве или минусе, него оцене од 1 до 5, у постоцима је износио 9,68%, а испитаника који се потпуно слажу са датом тврдњом је 41,94%.

14. Више ми се свиђа када добијам плус или минус, него оцене од 1 до 5

Последња тврдња се односи на то да ли учитељ(ица) резултате писменог испитивања саопштава јавно. За ову тврдњу 14,52% испитаника се изјаснило да се у потпуности не слаже, а 8,06% је било неодлучних, 20,97% је било оних испитаника који су се делимично сложили са датом тврдњом, а више од половине испитаника се у потпуности сложило – њих је било 56,45%.

15. Резултате писменог испитивања учитељица јавно саопштава

Табела 1: Испитати ставове ученика о оцењивању, оцени као мерилу знања и врстама и начинима оцењивања

Тврдње	У потпуности се не слажем	Делимично се не слажем	Неодлучан сам	Делимично се слажем	У потпуности се слажем	Аритметичка средина
7.Учитељ(ица) нам пружа прилику да поправљамо оцене.	1 1,61%	-	2 3,22%	3 4,84%	56 90,32%	4,92
1.Задовољан сам садашњим начином оцењивања.	1 1,61%	2 3,22%	4 6,45%	5 8,06%	50 80,65%	4,63
6.Оцене показују моје стравно знање.	3	-	3	6	50	4,61

	4,84%		4,84%	9,68%	80,65%	
2. Оцењивање је увек праведно.	4 6,45%	2 3,22%	3 4,84%	9 14,52%	44 70,97%	4,40
8.Учитељ(ица) награђује наше постигнуће и успех.	6 9,68%	-	8 12,90%	9 14,52%	39 62,90%	4,21
12.Учитељ(ица) нас испитује усмено више од два пута у току једног полугодишта.	9 14,52%	3 4,84%	5 8,06%	1 1,61%	44 70,97%	4,10
15.Резултате писменог испитивања учитељица јавно саопштава.	9 14,52%	-	5 8,06%	13 20,97%	35 56,45%	4,05
4. При оцењивању учитељ(ица) уважава моје мишљење.	7 11,29%	2 3,22%	14 22,58%	9 14,52%	30 48,39%	3,85
11.Више има усменог, него писменог испитивања.	7 11,29%	4 6,46%	15 24,19%	14 22,58%	22 35,48%	3,65
3. Учитељ(ица) оцењује само знање кад одговарамо.	12 19,35%	7 11,29%	7 11,29%	12 19,35%	24 38,71%	3,47
14.Више ми се свиђа када добијам плус или минус, него оцене од 1 до 5.	14 22,58%	2 3,22%	14 22,58%	6 9,68%	26 41,94%	3,45
5.Учитељ(ица) ме оцењује с обзиром на моје претходне оцене.	19 30,65%	2 3,22%	14 22,58%	13 20,97%	14 22,58%	3,02
13.Волим када добијем оцену 5, иако је не заслужим.	29 46,77%	3 4,84%	2 3,22%	6 9,68%	22 35,48%	2,82
10.Када је учитељ(ица) расположена добијамо боље оцене.	23 37,10%	2 3,22%	17 27,42%	8 12,90%	12 19,35%	2,74
9.Учитељ(ица) оцењује превише строго.	33 53,23%	10 16,13%	10 16,13%	5 8,06%	4 6,45%	1,98

Закључак

На основу анализе резултата спроведеног истраживања, можемо закључити да седма тврдња – *Учитељ(ица) нам пружа прилику да поправљамо оцене* – има највећу израчунату аритметичку средину: 4,92, док девета тврдња – *Учитељ(ица) оцењује превише строго* – има најмању израчунату аритметичку средину 1,98.

На основу добијених података можемо закључити да учитељ(ица) пружа прилику да ученици поправљају оцене, при чему се може потврдити да су учитељ/ице разредне наставе објективни, а вероватно и „благи“ оцењивачи. Највећи проценат испитаника се није сложио са тврдњом да учитељ(ица) оцењује превише строго, што се слаже са претходном тврдњом и што потврђује да су учитељ/ице разредне наставе „блажи“ оцењивачи.

Литература

- Вилотијевић, М. (1992). *Вредновање педагошког рада школе*. Београд: Научна књига.
- Вилотијевић, М. (1999). *Дидактика 3*. Београд: Учитељски факултет.
- Илић, М., Николић, Р., Јовановић, Б. (2008). *Школска педагогија*. Бања Лука: Филозофски факултет у Бањој Луци
- Кундачина, М., Бањур, В. (2007). *Методолошки практикум: вјежбе из методологије педагошких истраживања*. Ужице: Учитељски факултет.

STUDENTS' ATTITUDES ON ASSESSMENT, ASSESSMENT AS A CRITERION OF KNOWLEDGE, AGE AND METHOD OF ASSESSMENT

Summary

Assessment of students' achievements includes the monitoring and guidance of students through the teaching process, as well as giving grades. Considering that the grade is the assessment of certain achievements, grading as an assessment procedure must meet specific requirements.

Grading is the process of evaluating learning outcomes by some agreed criteria, and grades indicate the degree of students' achievements expressed qualitatively (descriptively) or quantitatively (numerical). The grade is feedback to the student, teacher, parents, and the grade, on the one hand, motivates a student, while on the other, it might have negative effects.

It is important to emphasize that numerous factors affect shaping of the grade, such as those that rely upon students, and those that depend on teachers, thus we could often wonder how much the grade is actually a reliable criterion of knowledge.

The aim of this research is to obtain the opinions and attitudes of students regarding assessment of their knowledge and abilities, as well as to contribute by identifying and reducing the existence of errors in the process of grading, if they are present.

Keywords: *grading, grade, student, teacher, knowledge, abilities, grading errors.*